

RIISTAN VUOKSI

Huhtikuu 2015

SUOMEN
RIISTAKESKUS
FINLANDS VILTCENTRAL

SISÄLLYS

Susipolitiikka tarvitsee sinun tukesi	3
Metsästäjiä tarvitaan tuloksellisessa luonnonsuojelussa ja -hoidossa	4
Kohti riistarikkaita reunoja	6
Elinympäristöjä talousmetsissäkin	8
Riistametsät ovat tulevaisuutta	9
Kannanhoidollisen sudenmetsästyksen tavoitteet ja toteutus	10
Hirvitavoitteet asetettu uusille hirvitalousalueille	12
Supikoiraton Skandinavia	14
Villisian kannanhoito vaatii avoimuutta ja aluepolitiikkaa	16
Mikä on Suomen riistakeskus?	19

Riistan vuoksi

Suomen riistakeskuksen julkaisema Riistan vuoksi -lehti kertoo riistaeläinkantojen hoitosuunnitelmien taustoista, suunnitelmien etenemisestä ja tuloksista. Hoitosuunnitelmissa asetetaan päälinjat ja tavoitteet riistaeläinkantojen pitkäjänteiselle hoidolle.

Maa- ja metsätalousministeriö johtaa työtä ja vahvistaa Suomen riistakeskuksen valmistelemat suunnitelmat, joiden muotoutumista edeltää kaksi alueellista kuulemis-kierrosta. Valtakunnallinen riistaneuvosto ja alueelliset riistaneuvostot osallistuvat työhön sovittamalla yhteen eri tahojen näkemyksiä. Kansalaisilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa hoitosuunnitelmien valmisteluun avoimissa sidosryhmä- ja yleisötilaisuuksissa.

Toimitus: **Laura Ticklén**
Graafinen suunnittelu: **Ilkka Eskola, Hansaprint Oy**
Painopaikka: **Hansaprint Oy, 2015**
Kannen kuva: **Hannu Huttu**

SUSIPOLITIikka TARVITSEE SINUN TUKESI

■ ■ ■ Uusi susikannan hoitosuunnitelma vahvistettiin maa- ja metsätalousministeriössä tammikuussa. Se pyrkii kääntämään susipolitiikan uusille urille. Vanha politiikka on johtanut katkeriin konflikteihin ja kannan taantumiseen. Susikantaa on hoidettu ilman yhteisiä pelisääntöjä.

Metsästysseuroilla tai paikallisväestöllä ei ole ollut mielenkiintoa suosia laumojä tai kitkeä laittomuuksia. Uuden suunnitelman mukaan kantaa hoidetaan reviiriakohtaisesti paikallistasolla. Asukkaat saavat mahdollisuuden vaikuttaa reviirialueille perustettavissa yhteistyöryhmissä, joiden tehtävänä on ottaa vastuuta ja omistajuutta reviirin lauman hoidosta.

Tavoitteena on mahdollistaa ihmisten ja susien rinnakkaiselo ja ylläpitää elinvoimaista susikantaa. Pienin elinvoimainen kanta on suunnitelman mukaan 25 paria, jotka tuottaisivat vuosittain yhteensä toistasataa jälkeläistä. Reviireistä ei täytyisi koko maa vaan alle kymmenesosa pinta-alasta.

Susireviirien seuranta ja kanta-arviot ovat kannanhoidon keskiössä. Luonnonvarakeskuksen suurpetohavainnointijärjestelmä Tassu on perusjärjestelmä, jota täydennetään GPS-seurannoilla ja DNA-määrityksiin perustuvalla yksilörekisterillä.

Suunnitelman keskeinen toimenpide on kannanhoidollisen metsästyksen kokeilu. Jokaisesta elinvoimaisesta laumasta voidaan poistaa nuoria susia, mutta päätavoite on, että

Reijo Orava
Johtaja
Suomen riistakeskus

susien arkuus lisääntyisi ja ne pelkäisivät ihmistä ja karttaisivat asutusta. Laillisen ja luvallisen metsästyksen toivotaan nostavan suden arvoa riistaeläimenä ja poistavan tarpeen laittomaan toimintaan.

Tutkijat ovat arvioineet, että noin 30 suden vuotuinen laiton poistuma selittää kannan epäsuotuisan kehityksen. Kun kantaa säädelään vain laillisin keinoin, tuotosta jää metsästettäväksi vuosittain useita kymmeniä susia. Pienimmän elinvoimaisen kannan tavoitteen ylittyessä ongelmallisimpia laumojä voidaan kokonaan poistaa.

Susien pihavierailut koetaan haitallisiksi, joten suunnitelma esittää selvitetäväksi reviirillä asuvien ihmisten, poliisin ja riistahallinnon yhteiset toimintamallit puuttua niihin. Myös ohjeistusta rikoslain pakkotilasäädösten soveltamisesta suden uhatessa koiraä tai kotieläimiä selvennetään.

Suunnitelmassa esitetään vahinkojen täyden korvaamisen ohella kannustepalkkiojärjestelmää. Sen tavoitteena on muuttaa lauma arvokkaaksi luonnonvaraksi, josta reviirialueen ihmisten kannattaa pitää huolta. Yksityiseen rahoitukseen perustuvan reviiriarvokaupan lisäksi toinen esillä ollut malli on palkkioiden maksaminen laillisesti metsästetyistä susista.

Uudistuva susipolitiikka on saanut ääriajatteloita lukuun ottamatta, laajaa tukea maaseudun asujilta ja metsästäjiltä. Luonnonsuojeluväki sen sijaan on jakautunut kahtia. Tiukkoihin kieltöihin pohjautuvan suojelun kannattaminen on näkynyt konkreettisesti susien poikkeuslupiin kohdistuneina valituksina.

Yhteiskunnan laaja tuki on kuitenkin välttämätöntä. Riistahallinnossa hoitosuunnitelman uudet linjaukset nähdään Suomen susikannan oljenkortena.

Jarkko Nurmi, riistatalouspäälikkö, Suomen riistakeskus

METSÄSTÄJIÄ TARVITAAN TULOKSELLISESSA LUONNONSUOJELUSSA JA -HOIDOSSA

Suomen riistakeskus valmisteli talven aikana luonnonsuojelu- ja luonnonhoitostrategian. Kosteikkojen hoito, riistastävällinen metsänhoito ja maatalouden toimenpiteiden ohessa tehty peltoluonnonhoito ovat tulevaisuudessa entistä tärkeämpiä osia eettistä elinkeinoketjua.

■ ■ ■ Luonnonsuojelu- ja luonnonhoitostrategian tavoitteena on parantaa riistatalouden asemaa luonnonsuojelualueiden hoidossa ja nostaa esiin sitä työtä, jota metsästäjät ja maanomistajat tekevät arkiluonnon eteen.

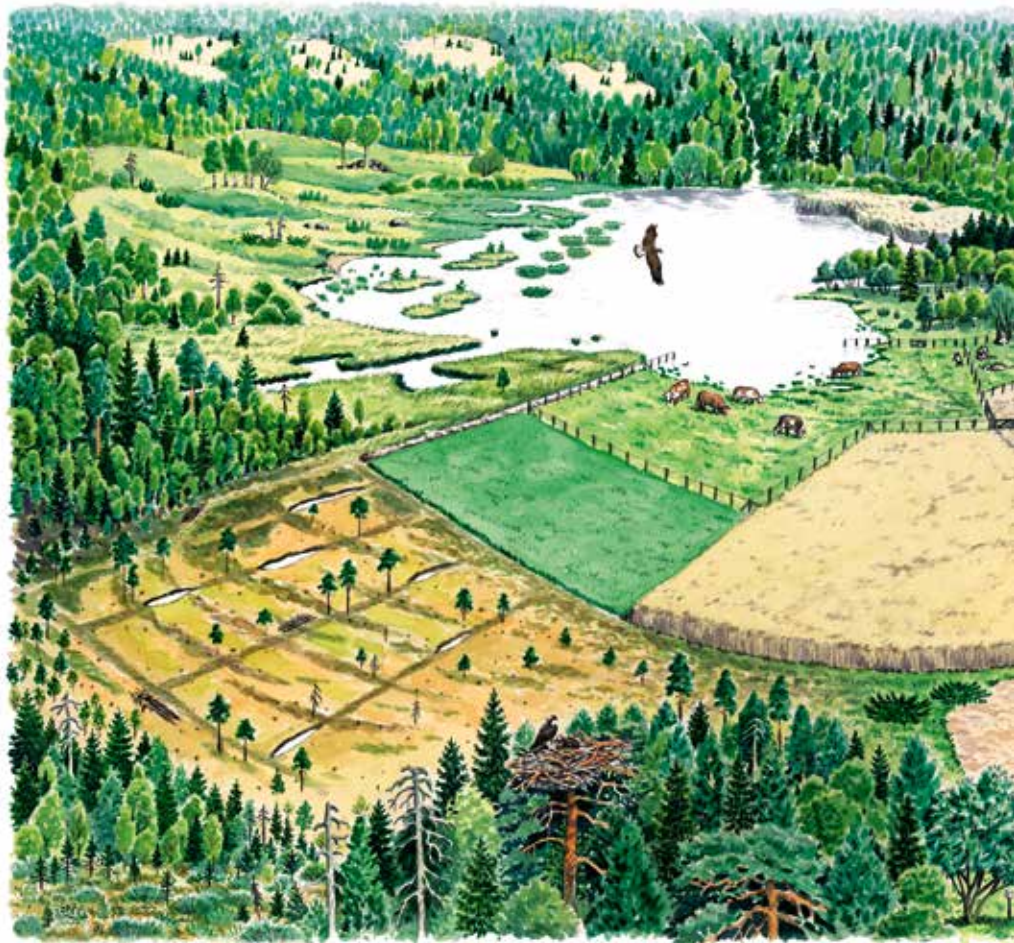
Metsästyksen ja luonnonsuojelun tavoitteet on Suomessa usein nähty vastakkaisiksi, ja pääsääntöisesti metsästyks on kielletty luonnonsuojelualueilla kokonaan. Muualla maailmassa vanhanaikainen ajattelu on jo historiaa ja luonnonsuojelualueita hoidetaan yhteistyössä metsästäjien kanssa. Esimerkiksi vesilintuja on vaikea suojella, jos lintuvesi kuhisee supikoiria ja minkkejä.

Luonnonsuojelualueiden verkosto on sirpaleinen ja palvelee usein erikoislajiston hoidon tavoitteita. Maa- ja metsätalouden yhteydessä toteutetulla riistanhoidolla ja elinympäristöjen ennallistamisella on tärkeä rooli laajakirjoisessa hoidossa ja koko Suomen monimuotoisuuden lisäämisessä, sillä se tapahtuu laajalla pinta-alalla.

Lisäksi monet riistalajit ovat niin sanottuja avainlajeja. Jos metsokanta on vahva, kertoo se koko metsäluonnon hyvinvoinnista. Vahva peltopyykanta kertoo taas maatalousympäristöjen rikkaudesta. Riistalajien hyvällä hoidolla voidaan siis tukea koko lajikirjoa.

Miksi tarvitaan strategia?

Monen riistalajin kanta on heikentynyt ihmisen aiheuttamien elinympäristöjen pirstoutumisen ja laadun heikkenemisen takia. Kestävä metsästyks perustuu riistaeläinkantojen hyvinvointiin, jota on pyrittävä turvaamaan pitkän aikavälin tehokkailla toimilla.

Elinympäristöjen pirstoutuminen ja niiden laadun heikkeneminen uhkaavat

- yhteiskunnalle arvokkaita ekosysteemipalveluja
- luonnon monimuotoisuutta sekä riista-, kala- ja rapukantojen elinvoimaisuutta
- uusiutuvien luonnonvarojen kestävästä käytöstä saatavia lukuisia hyötyjä.

Ihmistoiminnan laajasti muuttamassa maisemassa ekosysteemipalvelujen sekä lajien ja elinympäristöjen turvaaminen ei onnistu ainoastaan perinteisen luonnonsuojelun toimin. Avainasemassa on maisematasolla toteutettu järkevä, vaikuttava ja tapauskohtainen

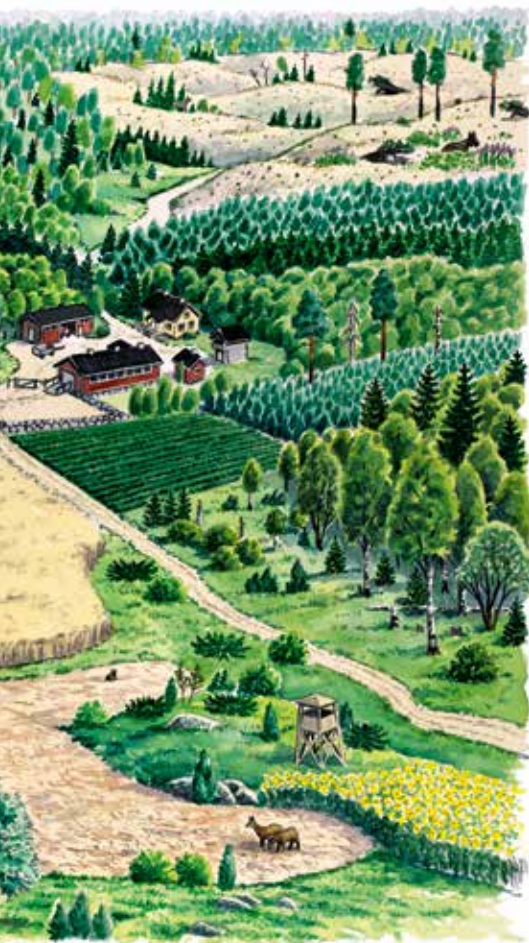
luonnonhoito ja suojelu, jossa voidaan erottaa kolme elementtiä: maa- ja metsätalouden osana harjoitettava luonnonhoito, aktiivinen riistanhoito ja ennallistaminen sekä perinteinen luonnonsuojelualueiden hoito.

Tärkein syy strategian olemassaololle on kuitenkin se, että Suomen riistakeskus haluaa nostaa riistaväen tekemän luonnonhoidon arvostusta ja muuttaa Suomessa sovelletun luonnonsuojelun suuntaa.

Luonnonhoidon strategiset päämäärät

Metsästävät maanomistajat ja heidän perheensä omistavat lähes 50 prosenttia Suomen yksityisomistuksessa olevasta

Mualla maailmassa suojelualueita hoidetaan yhteistyössä metsästäjien kanssa. Haluamme nostaa riistaväen tekemän luonnonhoidon arvostusta ja muuttaa Suomen luonnonsuojelun suuntaa.

Jari Kostet

maapinta-alasta, ja omien harrastusmahdollisuuksien parantaminen on vahva motiivi riistan- ja luonnonhoitoon. Jos tämä joukko saadaan sitoutettua ja osallistumaan entistä tehokkaammin elinympäristöjen hoitoon osana maa- metsätaloutta, näkyvät vaikutukset laajasti Suomen luonnossa.

Tarkoituksena on edistää riistalajien elinympäristöjen hoitoa osana maa- ja metsätalouden toimintaa. Työkaluina tässä ovat hankeyhteistyö, hoitosuunnitelmat, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, viranomaisyhteistyö ja metsästäjien tuottaman riistatiedon hyödyntäminen. Olennaista on tuottaa tietoa riistatalouden ekosysteemipalveluista ja

monimuotoisuusvaikutuksista sekä osallistua metsä- ja maatalouspolitiikan valmisteluun.

Toinen tärkeä tapa päämäärän saavuttamisessa on metsästäjien vapaaehtoisen luonnonhoidon koordinointi ja tukeminen. Vapaaehtoistoiminnalla ehkäistään pirstoutumisen ja ihmistoiminnan vaikutuksia riistalajeihin.

Luonnonsuojelun strategiset päämäärät

Vanhakantainen suojeluideologia on todettu toimimattomaksi, sillä monimuotoisuus vähenee edelleen ja luonnonsuojelualueiden tila on todettu erilaisissa selvityksissä heikoksi. Tarvitaan siis uusia, tuloksekkaita keinoja, joilla vahvistetaan metsästyksen ja riistatalouden asemaa luonnonsuojelun osa-alueena. Niihin tulisi suhtautua samoin kuin muihinkin uusiutuvien luonnonvarojen virkistyskäyttömuotoihin, joita ovat kalastus, marjastus ja sienestys.

Tällä hetkellä luonnonsuojelulaki suhtautuu melko mustavalkoisesti metsästyksen, ja riistatalouden keinovalikoiman hyödyntäminen luonnonsuojelualueilla on byrokraattisten menettelyiden takana. Käytännön esimerkit osoittavat kuitenkin, että suojelualueiden arvokkaiden erityispiirteiden tehokkaassa hoidossa tarvitaan metsästäjien ja paikallisten apua.

Vapaaehtoisen suojelun edistäminen ja entistä moniarvoisempi ja tapauskohtaisempi suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelu sitouttaisi paikallisia osallistumaan niiden hoitoon, mikä tulisi valtiontaloudelle halvemmaksi. Samalla voitaisiin lieventää luonnonsuojeluun liittyviä konflikteja ja parantaa luonnonsuojelupolitiikan sosioekonomista kestävyyttä.

Metsästäjille tietoa kuulemistilaisuuksia varten

Osana tätä strategiaa on Suomen riistakeskus tuottanut metsästysoikeuden haltijoille tietopaketin, jonka tavoitteena on auttaa heitä luonnonsuojelualueiden käytön ja hoidon kuulemistilaisuuksissa, joita tulevana vuosina järjestetään ympäri maan.

Materiaalia jaetaan alueiden metsästysoikeuden haltijoille sitä mukaa, kun kuulemistilaisuudet käynnistyvät. Tietopaketissa kerrotaan käytännön esimerkein riistaväen yhteistyövaihtoehdoista luonnonsuojelualueiden hoidossa.

Koko luonnonhoito- ja luonnonsuojelustrategian tärkein sanoma onkin se, että metsästäjät eivät vastusta luonnonsuojelua, vaan haluavat olla osa entistä käytännönläheisempää toimintaa ja tarjota oman vaihtoehtonsa tulevaisuuden luonnon puolesta. Riistatalous luo hyvinvointia!

VISIO – luonnonhoito

Suomen riistakeskus pyrkii hoitosuunnitelmatyöllä ja niihin liittyvillä kehityshankkeilla parantamaan riistalajien elinympäristöjen tilaa maa- ja metsätalouskäytössä olevilla alueilla. Tämä tapahtuu aina yhteistyössä maa-, metsä- ja ympäristöalan toimijoiden ja paikallisten ihmisten kanssa.

VISIO – luonnonsuojelu

Suomen riistakeskus ei vastusta suojelua, vaan haluaa tarjota oman vaihtoehtonsa suojelualueiden luonnon hoitoon. Metsästyä tarvitaan myös suojelualueilla ja niiden hoidosta saadaan paljon tehokkaampaa sitouttamalla paikalliset toimintaan. Tämä säästää myös valtion varoja ja lieventää suojeluun liittyvää konfliktia. Monien suojelualueiden luonto kärsii kategorisista metsästyskielloista ja vaihtoehtojen puutteesta.

Marko Svensberg, erikoissuunnittelija, Suomen riistakeskus
Janne Miettinen, projektipäällikkö, Suomen riistakeskus

KOHTI RIISTARIKKAITA REUNOJA

Suomen riistakeskuksen vetämä Riistaa reunoilta -hanke kehitti metsien vaihettumisvyöhykkeiden hoitoa riistaeläinten elinoloja paremmin huomioivaksi. Nyt tärkeää olisi saada eri tahot innostumaan vaihettumisvyöhykkeiden hoidosta ja jalkauttaa hoito-ohjeita käytäntöön.

■ ■ ■ Riistaa reunoilta -hankkeessa luotiin hoito-ohjeet vaihettumisvyöhykkeiden hoitoon, pilotoitiin luonnonhoitoa ja pyrittiin lisäämään eri tahojen omaehtoista kiinnostusta ja osaamista hoitaa vaihettumisvyöhykkeitä nykyistä paremmin.

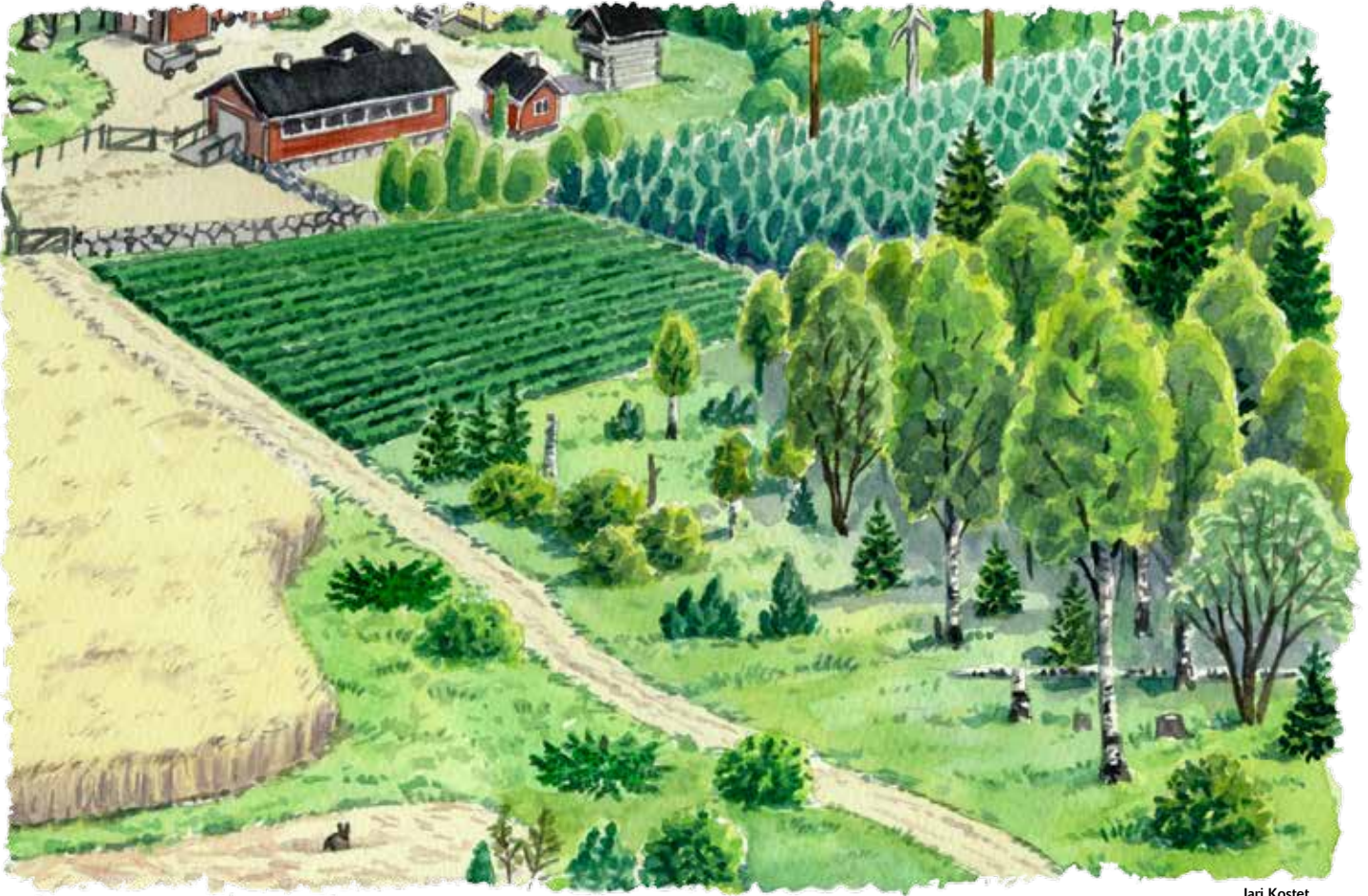
Vaihettumisvyöhykkeellä tarkoitetaan kahden erilaisen ekosysteemin reuna- eli vaihettumisvyöhykettä, jossa on molempien alueiden piirteitä. Vaihettumisvyöhykkeitä ovat esimerkiksi

metsään rajautuvien avosoiden laitteet sekä metsiin rajautuvat peltojen ja vesistöjen reunavyöhykkeet. Vaihettumisvyöhykkeet ovat pääsääntöisesti monimuotoisempia alueita kuin niihin rajautuvat ekosysteemit, koska niiden kasvi- ja eläinlajisto rakentuu molempien ekosysteemien lajeista.

Vaihettumisvyöhykkeiden merkitys on noussut vahvasti esille viime aikoina. Erityisesti kankaiden ja soiden väliset vaihettumisvyöhykkeet ovat tärkeitä kaikenikäisille metsäkanalinnuille, ja erityisesti poikueille ne ovat suorastaan avainelinympäristöjä.

Vaihettumisvyöhykkeet tarjoavat kanalinuile elintärkeää suojaa ja ravintoa samalla alueella. Ravintoa runsaan hyönteislajiston ja varpukasvien, erityisesti mustikan, välityksellä sekä suojaa runsaan kenttäkerroksen, latvuspeiton ja puuston tiheys- ja kokovaihtelun kautta. Vaihettumisvyöhykkeiden hoidossa voidaan saavuttaa suuret hyödyt pienillä kustannuksilla.

Jari Kostet

Pensas- ja lehtipuuvaltainen vaihettumisvyöhyke talousmetsästä pellolle parantaa ilman liikumista ja valoisuutta pellon reuna-alueilla, jolloin pelto kuivuu nopeammin keväällä ja sateen jälkeen. Tämä parantaa pellon viljeltävyyttä ja sadon kypsymistä.

Jari Kostet

Vaihettumisvyöhykkeellä on kahden erilaisen ekosysteemin piirteitä. Ne ovat monimuotoisia alueita, koska niiden kasvi- ja eläinlajisto rakentuu molempien ekosysteemien lajeista.

Soiden laidoilla säilytetään kohteen luontainen vesitalous sekä ylläpidetään monipuolista varpu- ja aluskasvillisuutta, sekapuustoa sekä puuston koko- ja tiheysvaihtelua.

Kohti riistarikkaita reunoja

Vaihettumisvyöhykkeiden hoito

Vaihettumisvyöhykkeiden hoito-oppaassa tuodaan esille erilaisia keinoja, joiden avulla vaihettumisvyöhykkeiden hoitoa voidaan edistää elinvoimaisten riista- ja eläinkantojen parantamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Ohjeiden noudattaminen perustuu aina maanomistajan vapaaehtoisuuteen.

www.riista.fi > Julkaisut > Oppaat

ELINympäristöjä TALOUSMETSISSÄKIN

Askel riistametsään -hankkeessa kehitetään kustannustehokkaita ja maanomistajalähtöisiä toimintamalleja riistan elinympäristöjen hoitoon. Päätaavoitteet viedään käytäntöön kehittämällä työohjeita ja testaamalla työmenetelmiä usealla pilottikohteella.

■■■ Riistametsien laatua voidaan parantaa jo hyvin pienin muutoksin metsätalouden käytäntöihin. Avainasiat ovat ravinto ja suoja. Jos taimikonhoidossa ja harvennushakkuissa säästetään riistatihekköjä ja alikasvosta sekä huolehditaan sekametsäisyydestä, saadaan säilytettyä riistalle suojaa läpi koko metsän kiertoajan.

Toinen osa-alue on riistan kannalta erityisten reunametsien — siis kankaan ja suon, pellon tai vesistön välisen vaihtumisyvyöhykkeen — hoito pimentahakkuista tai yläharvennuksia käyttäen ja suojaamalla mustikkavarvikkoa säästämällä. Kolmas menetelmien osa-alue on huonosti kasvamaan lähteneiden ojitettujen soiden kunnostaminen riekon ja muiden riistalajien elinympäristöksi.

Jos nämä kaikki saadaan otettua käyttöön, päästään riistaympäristöjen hoidossa pitkälle — ja ilman, että metsän talouskäytön mahdollisuudet kaventuvat juuri lainkaan.

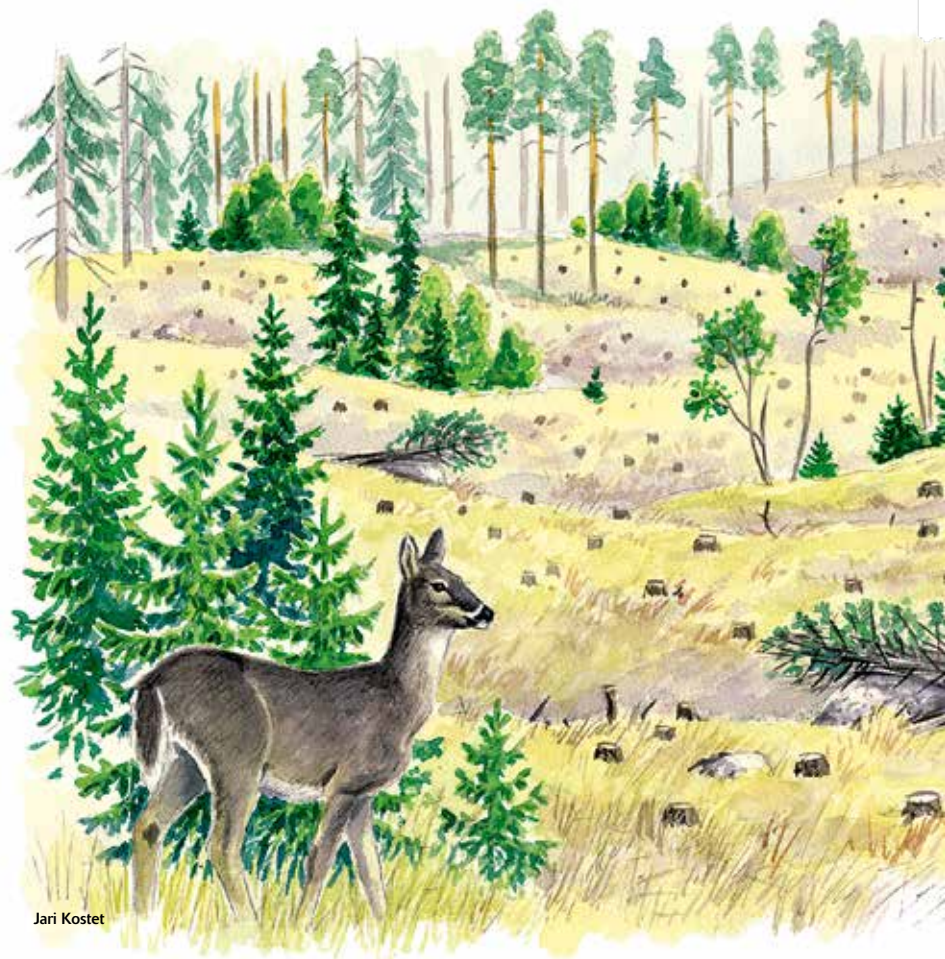
Askel riistametsään — luonnon rikkautta metsistä, soilta ja vaihtumisyvyöhykkeiltä -hankkeen keskeinen toiminta-ajatus on tehdä pieniä muutoksia laajoilla pinta-aloilla. Näin saavutetaan suuria vaikutuksia pienillä kustannuksilla. Kustannustekijän sijaan riistan elinympäristöt ovat useimmiten huomioimiskysymys.

Hankkeessa kehitetään ja viedään käytäntöön työohjeet, joiden avulla riistalle ja monimuotoisuudelle tärkeitä piirteitä ja elinympäristöjä osataan tunnistaa ja käsitellä oikein. Materiaali sisältää ohjeita metsänhoitoon aina taimikon varhaisesta alkaen.

Työohjeiden kehittämistyön tueksi ja tiedon levittämiseksi metsäammattilaisille järjestämme kolme työpajatilaisuutta. Niissä voidaan kerätä tietoa ja eri toimijaryhmien ajatuksia ja näkemyksiä riistalle tärkeiden alueiden käsittelyn mahdollisuuksista ja haasteista.

Hankerahoitusta käytetään 10–20 pilottikohteen toteuttamiseen. Alustavia kohteita on toteutus- tai suunnitteluvaiheessa jo 19. Lisäksi joitakin kohteita tullaan toteuttamaan soiden ja niiden reunametsien rakennepiirteisiin pohjautuvan Zonation-riekkoanalyysin tulosten pohjalta.

Avainasemassa Askel riistametsään -hankkeessa on metsänomistajan tahto. Suurelle metsästävien metsänomistajien joukolle aiomme luoda aiempaa parempia mahdollisuuksia metsän taloudellisen tuoton ja riistan elinmahdollisuuksien yhdistämiseksi. Aktiivisten metsänomistajien ja metsäammattilaisten avulla asiat etenevät hyvään suuntaan.

Jari Kostet

Useiden toimijoiden yhteistyötä

■ Suomen riistakeskuksen ja Suomen metsäkeskuksen lisäksi Askel riistametsään -hankkeen toteutuksessa on ollut mukana monta muutakin aktiivista toimijaa. Hanke kuuluu Metso-ohjelman luonnohoitohankkeisiin, joiden rahoittaja on maa- ja metsätalousministeriö. Ohjausryhmänä toimii Keski-Suomen metsoparlamentti.

Ensimmäinen työpajakohde toteutettiin Multialla. Tämän kohteen kohdalla keskeinen rooli oli Metsä Groupin Viitasaaren hankintapiirillä. Kohteen tarjosi hankkeen käyttöön maanomistaja Finsilva Oyj. Kohteen hakkuukonetyöstä vastasi Metsä-Multia Oy. Pilottikohteita aloitellaan kevään kuluessa myös monen muun tahon kanssa.

RIISTAMETSÄT OVAT TULEVAISUUTTA

Viime vuosina Suomen riistakeskus on aktiivisesti pyrkinyt edistämään metsien käsittelyä riistaystävälliseen suuntaan monien hankkeiden ja toimenpiteiden kautta. Suomen riistakeskus oli esimerkiksi vaikuttamassa Hyvän metsänhoidon suositusten sekä uuden Riistametsänhoito-työoppaan sisältöihin.

■ ■ ■ Suomen riistakeskus aloitti neljä vuotta sitten yhteistyön metsäalan toimijoiden kanssa tukeakseen metsäkanalintujen hoitosuunnitelman toimenpide-esityksiä ja parantaakseen metsäkanalintujen sekä muun riistan elinympäristöjen laatua. Taustalla on tieto siitä, että riistametsien laatua voidaan parantaa jo hyvin pienillä muutoksilla metsätalouden käytänteissä.

Riistametsänhoidon ohjeiden jalkautus on käynnissä ja eri toimijoiden kannattaakin miettiä omaa rooliaan riistametsien hoidon toteutuksessa. Metsästäville maanomistajille metsälain muutos tarjoaa uusia vaihtoehtoja sekä valinnanvapautta suunnata metsänhoitoa oman arvomaailmansa mukaiseksi.

Metsästäjien ja heidän perheidensä rooli metsäluonnonhoidossa on jatkossa keskeinen, koska he omistavat noin puolet Suomen yksityismaiden pinta-alasta. Metsästäjiä luonnonhoitotöihin motivoi erityisesti riistan elinolojen parantaminen. Tutkimustenkin mukaan luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on nykyään yksi maanomistajien tärkeimmistä tavoitteista metsätaloudessa.

Metsänhoitomenetelmien monipuolistuessa on entistä helpompaa hoitaa metsiään perinteisten harvennus- ja uudistushakkuiden lisäksi myös eri-ikäisrakenteisella metsänkasvatuksella. Tällöin avohakkuiden sijaan metsässä tehdään poiminta- ja pienaukkohakkuita ja hyödynnetään luontaista alikasvostaa ja taimettumista.

Tämä parantaa metsäkanalintujen elinympäristöjen laatua, sillä näin poikasvaiheen tärkeä pitopöytä, mustikanvarvusto ja sillä elävä hyönteislajisto, menestyvät paremmin. Metsään tulee myös enemmän kerroksellisuutta ja eri-ikäisiä puustoluokkia, joka tarjoaa kanalinnuille niiden tarvitsemää elintärkeää suojaa.

Mikäli entistä useampi metsästävä maanomistaja valitsee jatkossa riistapainotuksia metsänhoitoon, näyttää metsäkanalintujen tulevaisuus valoisalta. Monille metsänomistajille riistalajien suosiminen on tärkeä tavoite ja metsätalouden talousajattelua ei aina aseteta etusijalle.

Suomen riistakeskuksen hankkeissa on tähän mennessä edetty askel askeleelta. Ohjeiden ja suositusten kehittämistä tärkeämpää olisi saada ne näkymään myös käytännön toiminnassa. Metsäalan toimijoiden asenteet ovat keskeisellä sijalla – miten riista oikeasti halutaan huomioida metsänhoidon toimissa.

Säästöpuuryhmät ja riistatiheiköt elävöittävät uudistusalaan ja tuovat vaihtelua sekä suojapaikkoja tulevaisuuden metsään metsäkanalinnulle, jäniksille ja hirvieläimille. Riistan kannalta hyödyllisin säästöpuuryhmä on sellainen, jossa on kaikenkokoisia puita.

Riistametsänhoidon ohjeiden jalkautus on käynnissä. Riistametsien laatua voidaan parantaa jo hyvin pienillä muutoksilla metsätalouden käytänteissä. Metsäalan toimijoiden asenteet ovat ratkaisevia.

Suomen riistakeskuksen metsähankkeet:

- Riistaa reunoilta (2011–2013)
- Hyvän metsänhoidon suositukset (2012–2013)
- Hyvän metsänhoidon suositukset riistapainotuksella (2012–2013)
- Metsänhoidon PEFC-kriteerien uudistus (2013–2014)
- Askel riistametsään – luonnon rikkautta metsistä, soilta ja vaihtumisyöhykkeiltä (2014–2015)

Lisäksi viime syksynä valmistettiin TAIGA-GROUSE Life+-hanketta, joka rahoituksen saadessaan olisi käynnissä vuosina 2016–2023. Pääideana on kehittää metsänhoidon käytännön suunnittelutyökaluja ja toimintamalleja niin, että riistaystävällisen metsänhoidon painotukset saadaan tehokkaasti osaksi metsätalouden arkipäivää.

Suomen riistakeskuksen hallinnoimassa hankkeessa metsänhoidon suositusten riistapainotusta pohtinut työryhmä julkaisi raporttinsa, johon koottiin uusin tutkimustieto sekä käytännön havainnot riistan huomioon ottamisesta metsätaloudessa. Raportin pohjalta Metsätalouden kehittämisskeskus Tapio valmisti Riistametsänhoito-oppaan.

*www.tapio.fi > Metsätietoa > Metsänhoidon suositukset (työryhmäraportti ja työopas)
www.tapio.fi > Julkaisut (työopas)*

KANNANHOIDOLLISEN SUDENMETSÄSTYKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Sauli Härkönen, julkisten hallintotehtävien päällikkö, Suomen riistakeskus

Susikannan hoitosuunnitelman tavoitteena on sovittaa yhteen sudensuojelu ja susireviireillä asuvien ihmisten tarpeet. Ensimmäinen hoitosuunnitelman mukaisesti käyttöön otettu toimenpide oli suden kannanhoidollisen metsästyksen aloittaminen vuosien tauon jälkeen.

■■■ Hoitosuunnitelman päivitysprosessin aikana nousi vahvasti esille uutena asiana suden kannanhoidollinen metsästyksen. Tämä siksi, että sudenmetsästyksen ei ole myönnetty kannanhoidollisia poikkeuslupia vuoden 2007 jälkeen, vaan kaikki poikkeusluvat ovat olleet tuon jälkeen vahinkoperusteisia.

Vahinkoperusteisen pyyntiin liittyvää lupamenettelyä on pidetty liian byrokraattisena. Myös pyynnin toteuttamisen lupaehtoja, kun päätös on ollut myönteinen, on pidetty liian rajaavina. Pontimena olivat myös karhua ja ilvestä koskeneesta kannanhoidollisesta metsästyksestä saadut erittäin hyvät kokemukset, mikä on osaltaan vähentänyt niihin liittyneitä konflikteja.

Euroopan unionin luontodirektiivi mahdollistaa suurpetojen kannanhoidollisen metsästyksen sillä edellytyksellä, että riistalajille on luotu hoitosuunnitelma, pyynti ei heikennä lajin suojelutason saavuttamista eikä muuta tyydyttävää ratkaisua konfliktien ratkaisemiseksi ole.

Hoitosuunnitelman vahvistamisen myötä maa- ja metsätalousministeriö säätöi asetuksella suurimman sallitun saalismäärän, joka kannanhoidollisilla poikkeusluvilla voidaan pyytää koko maassa. Tämän metsästysvuoden saalismääräksi päätettiin enintään 29 sutta.

Kannanhoidollisissa sudenmetsästyksessä on kyse kaksivuotiseksi tarkoitettua kokeilusta, jonka aikana seurataan tarkasti, miten metsästyksen vaikutus susilauan elinvoimaisuuteen ja susien käyttäytymiseen sekä ihmisten asenteisiin susia kohtaan.

Hakemukset ja päätökset

Suden kannanhoidollista poikkeuslupaa suositeltiin haettavaksi yhteisluvalla susireviirin alueelle. Hakemukset tuli perustella

huolellisesti hyödyntäen suurpetohavainnoinnin Tassu-järjestelmään kirjattuja havaintoja. Hakemukseen tuli kirjata havainnot susien poikkeavasta käyttäytymisestä (esim. liikkuminen asutuksen tuntumassa), aiheutuneet vahingot ja ongelmat reviirialueella. Lisäksi hakijan tuli antaa oma arvionsa susien määrästä hakemusalueella.

Suomen riistakeskukseen saapui 18 hakemusta, joilla haettiin poikkeuslupaa yhteensä 48 suden metsästämiseen 27 susireviirillä. Eniten poikkeuslupia haettiin Kainuuseen ja Pohjois-Karjalaan.

Suomen riistakeskus myönsi 24 poikkeuslupaa susien kannanhoidolliseen metsästykseseen. Poikkeusluvat myönnettiin vahvistetun susikannan hoitosuunnitelman ja maa- ja metsätalousministeriön antaman asetuksen nojalla. Tapauskohtainen päätösharkinta perustui Tassu-järjestelmään kirjattuihin ja tarkastettuihin susihavaintoihin, muutoin kerättyihin tietoihin sekä susista aiheutuneisiin vaikutuksiin.

Poikkeuslupia voitiin myöntää pääsääntöisesti yksi susireviirialuetta kohden. Sellaiselle alueelle, jossa oli useita elinvoimaisia lähikkäisiä laumoja, lupia voitiin myöntää kaksi. Tämän lisäksi pyyntiä voitiin kohdentaa vahinkoa ja haittaa aiheuttavien susiyskilöiden elinalueille.

Lupaehdot ja suositukset

Päätösten lupaehtoihin kirjattiin, että pyynnin suositellaan kohdistuvan asetettujen suuntaviivojen mukaisesti haittaa tai vahinkoa aiheuttaneisiin nuoriin susiyskilöihin. Lisäksi pyynnissä tuli välttää alfayksilöiden tappamista.

Pyyntiin osallistuvien metsästäjien määrä rajattiin lupaehdolla enintään 50 henkilöön yhtä susireviiriä kohti. Lisäksi pyyntiin suositeltiin otettavan mukaan sellaisia metsästäjiä, jotka ovat koulututtaneita ja kokeneita pyytäjiä, erityisesti suurriistavirka-aputoimijoita sekä suurpetoyhdyshenkilöitä.

Päätösten lupaehtoihin kirjattiin myös se, että pyynnin tulee tapahtua hakemuksessa nimetyn metsästyksenjohtajan ja apujohtajien johdolla. Heidän tehtävänä oli turvallisen metsästystapahtuman suunnittelu sekä siitä vastaaminen, että pyyntiä koskevia säädöksiä noudatetaan.

Kannanhoidollisen metsästyksen voimassaoloajaksi rajattiin 21 vuorokautta ajanjaksolla 23.2.—15.3.2015.

Pyynti- ja saalisilmoitukset

Ennen pyyntiin ryhtymistä ja jokaisesta pyyntiin lähdöstä oli etukäteen ilmoitettava osallistuvien nimet sekä pyyntialue Suomen riistakeskukselle ja alueen poliisilaitokselle. Lisäksi jokaisen pyyntipäivän jälkeen tuli tehdä ilmoitus jahdin päättymisestä. Jos pyynti tapahtui kunnassa, johon kuuluu rajavyöhykettä, edellä mainitut tiedot oli ilmoitettava myös Rajavartiolaitokselle.

Pyynnissä ammutusta eläimestä oli viipymättä ilmoitettava Suomen riistakeskuksen aluetoimistolle sekä alueen poliisilaitokselle. Ilmoituksessa oli mainittava muun muassa pyyntipaikka ja saaliin sukupuoli.

Pääsääntönä on, että kannanhoidollisella poikkeusluvalla saatu saalis on poikkeusluvalla saajan omaisuutta, ellei pyyntiporukka ole muuta sopinut. Lupaehtoihin kirjattiin kuitenkin, että poikkeusluvalla saatiin saatu susi oli toimitettava nahkaa lukuun ottamatta kokonaisuudessaan Luonnonvarakeskukselle. Luonnonvarakeskus toimittaa kaatajalle myöhemmin puhdistetun kallon sekä suden ikää ja fysiologista kuntoa koskevat tiedot.

Pyynnin tulevaisuus

Pyynnin mahdollistaneita päätöksiä ei otettu kaikkialla hurraten vastaan, vaan jokaisesta myönteisestä poikkeuslupapäätöksestä valitettiin alueelliseen hallinto-oikeuteen. Valittajina olivat niin yksityishenkilöt kuin luontojärjestöt, joistain päätöksistä valitettiin usean valittajan voimin.

Hallinto-oikeuksien määräämien täytäntöönpanokieltojen vuoksi pyynti ei alkanut lainkaan Varsinais-Suomessa, Satakunnassa ja Pohjois-Hämeessä. Muilla alueilla pyynti toteutettiin ja saaliiksi saatiin 17 sutta.

Hallinto-oikeuksien aikanaan antamat ratkaisut tulevat osaltaan linjaamaan sitä, voiko kannanhoidollisen pyynnin kokeilu jatkuu hoitosuunnitelmassa asetetuksi linjauksin metsästysvuonna 2015–2016. Myös pyynnin toteutuksista ja saaliiksi saaduista susista tehtävät tutkimusanalyysit antavat pohjaa kokeilun onnistumisen arviointiin ja jatkoon.

Hallinto-oikeuksien ratkaisut tulevat linjaamaan sitä, voiko kannanhoidollinen pyynti jatkua ensi metsästysvuonna. Tutkimusanalyysit pyynnistä ja saaliista antavat pohjaa onnistumisen arviointiin.

Jani Kõrhämö, riistapäällikkö, Suomen riistakeskus

HIRVITAVOITTEET ASETETTU UUSILLE HIRVITALOUSALUEILLE

Viime vuoden lopulla vahvistetussa hirvikannan hoitosuunnitelmassa kannanhoidon tavoiteasettelu uudistettiin aluetasolta lähteväksi. Tänä keväänä hirvitavoitteet asetettiin alueellisten riistaneuvostojen johdolla ensimmäistä kertaa hoitosuunnitelmassa vahvistetuille uusille hirvitalousalueille.

Keväällä asetetut kantatavoitteet ovat pohja verotuslaskelmille, joilla määritetään määrällinen ja laadullinen kehys syksyn verotukselle. Pyyntilupapäätöksiin vaikuttavat myös esimerkiksi selvitykset vahinkotilanteista.

Jani Niskanen

■ ■ ■ Vuonna 2014 alueelliset riistanneuvostot päättivät ensimmäisen kerran hirvitavoitteista, jotka vielä tuolloin asetettiin pääasiassa riistakeskusalueittain. Uusien hirvitalousalueiden myötä menettelyssä siirryttiin kevään 2015 aikana kokonaisuudessaan hirvitalous-aluekohtaiseen tavoiteasetteluun.

Hirvikannan hoidon tavoitteet asetetaan jatkossakin määrävlein jokaiselle hirvitalous-alueelle erikseen, mikä mahdollistaa alueellisten erityispiirteiden huomioon ottamisen hirvikannan määrällisten ja laadullisten tavoitteiden määrittämisessä. Hirvikantatavoitteet asetetaan useamman vuoden määräajalle, koska tavoitteen säilyminen samana useamman vuoden ajan mahdollistaa pitkäjänteisemmän hirvikannan hoidon ja kaikkia tavoitteita ei aina ole mahdollista saavuttaa lyhyessä ajassa.

Tavoitteena yhteinen näkemys hirvikannan tilasta

Tavoiteasettelumenettelystä vastaa alueellinen riistanneuvosto, joka kuulee vuosittain alueellaan hirveen liittyviä sidosryhmiä, kuten liikenteen ja maa- ja metsätalouden etujärjestöjä ja viranomaisia. Koska hirvitalousalueiden rajat poikkeavat alueellisten riistanneuvostojen toimialuerajoista, niin kullakin hirvitalousalueella sidosryhmien kuulemisesta ja tavoiteasettelusta vastaa se alueellinen riistanneuvosto, jonka toimialueeseen hirvitalousalue suurimmaksi osaksi kuuluu.

Sidosryhmätilaisuudessa tarkastellaan yhdessä asetettujen tavoitteiden toteutumista ja sidosryhmät voivat esittää näkemyksiään esimerkiksi tarvittavista toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Sidosryhmätilaisuudessa tarkastellaan ajantasaisia taustatietoja, kuten metsästys- ja vahinkotilastoja ja Luonnonvarakeskuksen tuottamaa kanta-arviota. Tavoitteena on löytää yhteinen näkemys hirvikannan tilasta, jolla voidaan turvata hirvikannan tuottamat riistataloudelliset hyödyt ja samalla pysyttää hirvien aiheuttamat vahingot kohtuullisella tasolla.

Vahvistetut hirvikantatavoitteet on oltava selvillä viimeistään maaliskuun lopulla käynnistyvää hirviverotuksen suunnitteluvaihetta varten.

Asetetut tavoitteet toimivat pohjana verotuslaskelmille, joiden tarkoituksena on määrittää tavoitteellinen, määrällinen ja laadullinen kehitys tulevan syksyn hirviverotukselle, jotta asetetut tavoitteet mahdollisimman hyvin toteutuisivat.

Verotussuunnittelussa riistanhoitoyhdistyksillä ja niiden keskinäisellä yhteistyöllä hirvitalousaluetasolla on

merkittävä rooli. Samaan hirvitalousalueeseen kokonaan tai osittain kuuluvien riistanhoitoyhdistysten edustajat laativat vuosittain yhteistyössä verotussuunnitelmat hirvitalous-alueille ja niiden perusteella riistanhoitoyhdistysten alueille.

Hirvieläinten pyyntiluvat myönnetään hakemusten perusteella, ja Suomen riistakeskuksen pyyntilupapäätöksiin vaikuttavat verotussuunnitelmien ohella hakijan hakema lupamäärä ja esittämät perustelut kuten vahinkotilanne- ynnä muut selvitykset.

Hirvitalousalue on kannanhoidon perusyksikkö

Uudet hirvitalousalueet vahvistettiin hirvikannan hoitosuunnitelman julkaisun yhteydessä vuoden 2014 lopulla. Aluejako valmisteltiin yhteistyössä riistanhoitoyhdistyksen kanssa ja valmistelussa hyödynnettiin yhdistysten asiantuntemusta hirvien liikkumisesta ja esityksiä sopivista hirvitalousalueiden rajauksista. Alueelliset riistanneuvostot käsitelivät asiaa kahteen otteeseen ja lopullinen aluejako muodostui tehtyjen esitysten ja taustatietojen pohjalta.

Hirvitalousaluejaossa on pyritty ottamaan huomioon aiempaa paremmin myös hirvien luontainen liikkuminen kesä- ja talvialueiden välillä sekä liikkumista ohjaavat tekijät, kuten isot vesistöt tai riista-aidat. Hirvikannan hoidossa uusilla hirvitalousalueilla pyritäänkin ottamaan entistä paremmin huomioon hirvikannan hoidon biologiset vaatimukset ja lisäämään riistanhoitoyhdistysten yhteistoimintaa alueen hirvikannan hoidossa.

Kaikkiaan Suomeen muodostettiin 60 hirvitalousaluetta, joiden pinta-alat vaihtelevat runsaasta 100 000 hehtaaria noin 1,5 miljoonaan hehtaariin. Pohjois-Suomessa hirvitalousalueet ovat isompia kuin Etelä-Suomessa, koska hirvien käyttämät alueet ovat siellä suurempia. Jokaiseen hirvitalousalueeseen kuuluu kokonaan tai osittain 1–5 riistanhoitoyhdistystä Pohjois-Suomessa ja 2–10 riistanhoitoyhdistystä Etelä-Suomessa.

Hirvitavoitteet vaihtelevat alueittain

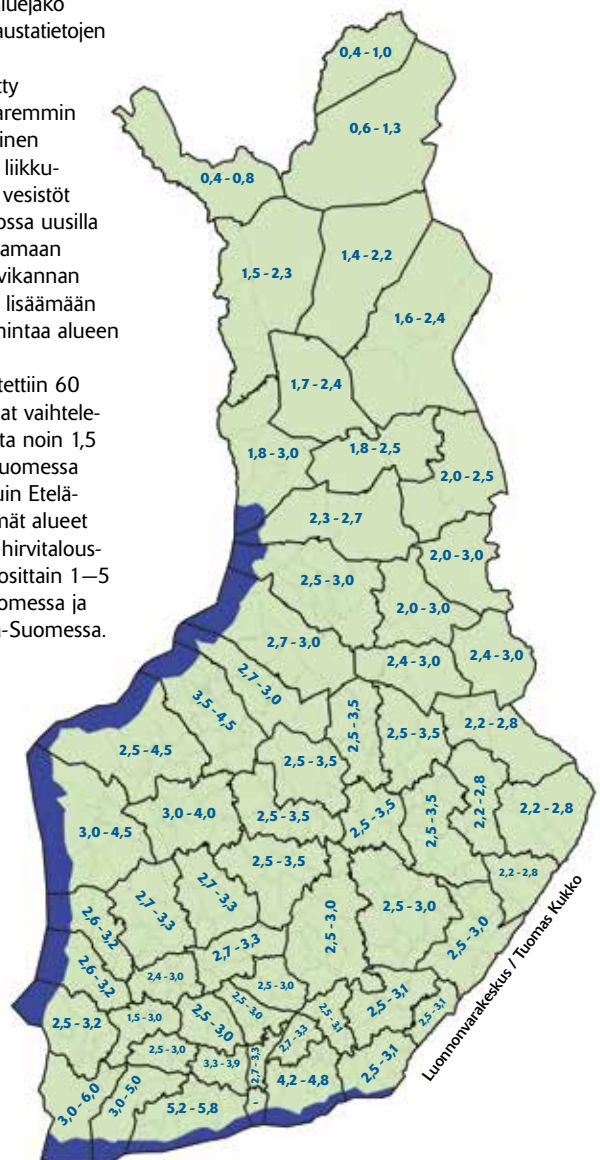
Hirvikannan määrää koskevat tavoitteet asetetaan kaikilla alueilla hirvitiheyshaarukkana (esim. 3,0–3,5 kpl / 1 000 ha). Mittarina käytetään riistan tutkimuksen tuottamaa alueellista kanta-arviota, joka suhteutetaan alueen kokonaismaapinta-alaan. Lisäksi on mahdollista käyttää myös muita yhdessä sovit- tuja mittareita, esimerkiksi hirvieläinonnettomuuksien määrää.

Hirvikannan rakennetta koskevat yleistavoitteet on

asetettu hirvikannan hoitosuunnitelmassa, ja niiden tavoitteena on saavuttaa rakenteeltaan riittävän tasapainoinen ja hyvinvoiva hirvikanta. Hoitosuunnitelmassa asetetut tavoitteet ohjaavat kannanhoidtoa koko maassa, mutta myös laadullisia tavoitteita on mahdollista tarkentaa hirvitalousalueittain. Pääosin eri hirvitalousalueilla tavoitellaan lähivuosi- nakin nykyisen kokoista hirvikantaa, mutta kannan rakennetta on tavoitteena muuttaa tasapainoi- sampaan suuntaan.

Alueellisten riistanneuvostojen asettamat hirvitiheystavoitteet vaihtelevat eri hirvitalous-alueiden välillä. Korkeimmat tiheystavoitteet on asetettu Varsinais-Suomeen, Uudellemaalle ja Rannikko-Pohjanmaalle. Matalimmat tavoitetiheydet puolestaan löytyvät Lapista. ●

Hirvitiheystavoitteet hirvitalousalueittain (hirviä / 1 000 ha)

Mikko Alhainen, erikoissuunnittelija, Suomen riistakeskus
Juha Mäkimartti, kenttätöntekijä, Suomen riistakeskus

SUPIKOIRATON SKANDINAVIA

Pohjoismainen yhteistyö supikoiran pysäyttämiseksi jatkuu. Vieraspedit ovat merkittävä uhka pohjoismaiselle luonnolle. Kyseessä on jatkuva viivytystaistelu, jossa yksittäisiä seikkailijoita tulee aina pääsemään Skandinaviaan. Tähänastinen työ on ollut tuloksellista, ja suunta on oikea. Toivoa on.

■■■ Supikoira on täydellinen vieraspeto. Söponnäköinen löntystäjä omaa huiman ruokahalun, lisääntyy lähes kanimaisella nopeudella, nukkuu läpi ankarien talvikuukausien ja vaeltaa pitkälle valloittaen nopeasti uutta elintilaa.

Vieraspediton kanta voi muodostua varsin tiheäksi, ja silloin luontaisen lajistoon kohdistuva predaatio

voi olla kohtuuttoman kova. Oman lisänsä tuo lajin levittämät, ihmiseläkin vaaralliset taudit kuten trikiini, rabies ja myyräekinokokki.

Toistaiseksi Skandinavia on lähes vapaa supikoirista: vain Pohjois-Ruotsissa on pieni lisääntyvä kanta. Supikoiran leviämisen pysäyttäminen voi tuntua mahdottomalta tehtävältä, ja onkin sitä, jos laji pääsee pesiytymään Etelä- ja Keski-Ruotsin viljavaan kulttuurimaisemaan tai Norjan vuonojen rehevään luontoon.

Vieraslaajien kustannustehokkaassa torjunnassa ennakointi on kaiken perusta. On paljon edullisempaa estää lisääntyvän kannan muodostuminen ja tuhota ensimmäiset ilmaantuvat yksilöt kuin korjata vahinkoja kannan karattua käsistä. Ruotsin ja Norjan intressinä on estää lajin vakiintuminen, ja tämä edellyttää tehopyyntiä Suomen puolella.

Supikoiran leviämisen pysäyttäminen vaatii tahtoa. Kyseessä on jatkuva viivytystaistelu, jossa yksittäisiä

seikkailijoita tulee aina pääsemään Skandinaviaan. Tuloksellinen toiminta vaatii voimakasta pyyntiä Pohjois-Suomessa sekä tehokkaita peliliikkeitä naapurimaissa sinne ilmaantuneiden yksilöiden suhteen.

Lapissa entistäkin aktiivisempaa pyyntiä

Supikoira After Life -hankkeen arvokas luonnonhoitotyö Lapissa jatkuu. Siellä on käytössä paitsi kaikki vanhat hyvät keinot myös pussillinen uusia konsteja pienpetojen pyyntiin.

Pyynnistä innostuneita metsästäjiä on koulutettu loukku-, luola- ja pintapyyntiin sekä loukkujen rakentamiseen ja riistakameroiden käyttöön. Vieraslajitietoa on välitetty lukuisissa koulutus- ja esittelytilaisuuksissa niin koululaisille, erämesukävijöille kuin metsästäjille.

Viime vuoden aikana hankkeen lähes 90 tilaisuuteen osallistui yli 1 700 henkeä. Tapahtumissa rakennettiin 120 KaNu-loukkuja ja jaettiin materiaaleja lisäloukkuihin. Tällä

Hannu Huutu

Kaverin kavaltaajien eli Judas-supikoirien käyttöä jatketaan Lapissa. Supikoira ei halua olla yksin, joten GPS-pannoitettua eläin johdattaa metsästäjän aina toisen supikoiran luo. Tämä on haitallisen vieraslajin tehopyyntiä ja kannan-seurantaa parhaimmillaan harvan kannan alueella. Kuvassa pienpetopyyntiä Kimmo Andersson vapauttaa loukkuun mennyttä ja GPS-pannan saanut supikoira Ylitorniolta.

hetkellä maastossa on yli 250 KaNu-loukkuja sekä satakunta yleisloukkuja odottamassa supikoirien heräämistä.

Elektroniset loukkuvahti ovat tuoneet uuden ulottuvuuden pienpetopyyntiin, sillä niitä ei tarvitse käydä päivittäin maastossa tarkistamassa. Loukkuvahti maksaa hintansa nopeasti takaisin vähentyneinä matkakuluina ja työaikana.

GPS-pannoitettua Judas-eläimet ovat tehokas tapa poistaa supikoira luonnosta, erityisesti harvan kannan alueella. Judas-supikoiran löydettyä kumppanin käy metsästäjä poistamassa sen luonnosta ja päästää GPS-eläimen etsimään uutta kumppania. Lounais-Lapin alueella on säännöllisesti 15–20 GPS-pannoitettua supikoira tekemässä luonnonhoidon maastotöitä.

Supikoirakannan hallintaa jatketaan vuoden 2015 ajan hanketointina Ruotsin, Suomen ja Norjan yhteisrahoituksella.

Supikoira kanta pienenee yhä Lounais-Lapissa

Vuodesta 2011 asti jatkunut supikoirien tehopyynti näyttää tuottavan tulosta Lounais-Lapin hankealueella. Hankkeen alussa paikalliset metsästäjät saivat supikoira saaliiksi varsin yleisesti. Viritettyihin loukkuihin eksi suhteellisen vähän muita pienpetoja eikä maastossa olevista vajaan kahdestakymmenestä GPS-supikoirasta ollut juurikaan havaintoja.

Viime vuosien aikana hankehenkilöstö ja lappilaisten metsästäjien supikoiranmetsästystaidot ovat kehittyneet huomasti. Maastossa olevien loukkujen ja riistakameroiden määrä on kasvanut, ja pyynti oli vuonna 2014 huomattavasti tehokkaampaa kuin neljä vuotta aiemmin.

Supikoirahanke on pitänyt tarkkaa saalistuskirjanpitoa sekä kirjannut tietoon tulleet muiden metsästäjien saaliit ja auton alle jääneet supi-

koirat. Tilasto ei ole tieteellinen, mutta antaa hyvän kuvan tilanteen kehittymisestä.

Neljässä vuodessa hankkeen kirjaamat supikoirat ovat vuositasona vähentyneet 269 eläimestä 133 yksilöön, eli lähes puoleen. Samaan aikaan loukkuihin menneiden muiden pienpetojen määrä on kaksinkertaistunut sekä metsästäji-ampumien ja riistakameroiden kuvaamien GPS-supikoirien määrä kasvanut huomattavasti. Kaikki viittaa siihen, että kanta on saatu merkittävästi leikattua.

Yhteispohjoismainen rahoitusmalli

Ruotsi ja Norja ovat toistaiseksi säilyneet ilman vieraspetojen vitsausta, minkä lukuun ottamatta. Supikoira on valtaamassa Skandinaviaa sekä idästä Suomen kautta että etelästä Tanskasta käsin. Pesukarhu on jo vallannut laajoja alueita Keski-Euroopassa ja leviää parhaillaan Tanskassa – myös Ruotsissa on jo tehty ensimmäisiä havaintoja pesukarhuista.

Haitallisten vieraslajien pitäminen

mahdollisimman kaukana on Pohjoismaiden yhteinen intressi. Suomen, Ruotsin ja Norjan valtiosuhteet ovat allekirjoittaneet yhteisymmärryssopimuksen supikoiran pysäyttämiseksi. Supikoirasta on keskusteltu myös Pohjoismaiden neuvostossa, ja kaikilla foorumeilla nähdään selkeä tarve lajin pysäyttämiseksi.

Luonnonhoito ei kuitenkaan onnistu ilman jatkuvaa ja joustavaa rahoitusta. Tavoitteena on yhteispohjoismainen rahoitusmalli vieraspetojen pysäyttämiseksi. Ensi vaiheessa painopiste olisi supikoiran pysäyttäminen Lapissa sekä pesukarhun pysäyttäminen Tanskassa. Tilanteet saattavat muuttua nopeasti, ja siksi tulee olla valmius riittävän voimakkaisiin toimenpiteisiin alueita valtaavia vieraslajeja vastaan.

Taloudellinen tilanne ei ole hyvä. Vieraslajien torjunnassa ennaltaehkäisy on kuitenkin kustannustehokasta, ja nyt kohdennettu riittävä rahoitus tuo mittavat säästöt tulevaisuudessa ja turvaa luonnon monimuotoisuutta, minkä arvoa on vaikea rahassa mitata.

Vuosi	2011	2012	2013	2014
Hankkeiden tiedossa oleva kokonaiskuolleisuus	269	245	197	133
MIRDINEC Life+ / jatkohanke: Mäkimartti	122	193	149	97
Muu tietoon tullut metsästysmaal	128	40	39	32
Liikenteessä kuolleet	19	12	9	4
Muut pienpedot hankkeen loukuissa – "ketuindeksi"	9	13	12	18

Vuosina 2011–2014 saaliiksi saatujen ja auton alle jääneiden supikoirien määrä on pudonnut puoleen, ja loukkuihin menneiden muiden pienpetojen määrä on kaksinkertaistunut.

On paljon edullisempaa estää lisääntyvän kannan muodostuminen ja tuhota ensimmäiset ilmaantuvat yksilöt kuin korjata vahinkoja kannan karattua käsistä.

Euroopan parhaita luontohankkeita

■ Supikoira työ on saanut tunnustusta Euroopan unionilta ja pohjoismaisten metsästäjien tekemä vapaaehtoinen luonnonhoito ja vieraspetokantojen hallinta erinomaista näkyvyyttä koko Euroopan alueella.

Supikoira Life+ MIRDINEC sijoittui 12 parhaan vuoden 2013 päättyneen Life-luontohankkeen joukkoon lähes 50 ehdokkaasta. Se on myös ehdolla kolmen parhaan Best of the Best -hankkeen joukkoon. Hankkeen vas-
tuuveläjä Ruotsin metsästäjäliitto sai erityisen Best LIFE Nature Project -kunniakirjan.

Ohto Salo, projektipäällikkö, Suomen riistakeskus

VILLISIAN KANNANHOITO VAATII AVOIMUUTTA JA ALUEPOLITIIKKAA

Villisikakannan viimeaikainen kasvu ja vähittäinen levittäytyminen uusille elinalueille saattavat metsästäjät ja lihantuottajat uudenlaisten kysymysten ääreen. Kanta-arvioiden tarkentaminen, rehellisen villisikaa koskevan tiedon hyväksyminen ja huolellinen sidosryhmien kuunteleminen aluetason päätöksenteossa auttavat jatkossa määrittämään sopivan villisikakannan koon, mikä on ehdoton edellytys kannanhallinnan onnistumiselle.

■■■ Villisika voidaan nähdä arvokkaana riistavarana. Laji on mielenkiintoinen ja haasteellinen metsästettävä, mutta liian runsaan kannan alueella villisikaa aletaan helposti kutsua haittaeläimeksi. Toisaalta villisikaa tulee suhtautua myös puhtaasti metsästyksellisestä näkökulmasta varauksella. Ravinto-käyttäytymisensä vuoksi villisika voi muodostaa uhkan alueen pien-riistakannoille, erityisesti metsä- ja peltokanalinuille.

Viimeisten vuosikymmenten aikana kasvaneet villisikakannat ovat monin paikoin Euroopassa aiheuttaneet lisääntyvissä määrin konflikteja metsästäjien ja maanomistajien välillä. Villisian huimasta lisääntymispotentiaalista sekä sen roolista ehkä suurimpana ympäristöään muokkaavana pioneerilajina johtuen villisian aiheuttamat ongelmat ovat saattaneet yllättää monet lajin kanssa tekemisissä olevat. Maalileimatta suurempia uhkakuvia, ongelmat maatalouden tuottajien sekä metsästäjien välillä voivat lähitulevaisuudessa lisääntyä myös Suomessa.

Villisika tautien levittäjänä

Kiireellisimpänä kysymyksenä tuottajien ja myös metsästäjien osalta on aiheellinen huoli villisian levittämistä tarttuvista taudeista, jotka saattavat uhata tuotantoeläimien terveyttä. Ajankohtaisin tauti tällä hetkellä on afrikkalainen sikarutto (ASF), jonka leviäminen ei osoita laantumisen merkkejä Euroopassa.

Jos ASF-tautia todetaan Suomessa, sillä on merkittävät taloudelliset vaikutukset suomalaiselle sikataloudelle. Taudin toteamisen jälkeen käyttöön otettavilla toimenpiteillä ja säädöksillä olisi myös laajamittaisia

metsästäjiä ja suomalaista metsästyskulttuuria koskevia seurauksia.

Villisian tautiuhkiin varautumisen ja tautien torjunnan osalta on tärkeää, että metsästäjä- ja tuottajajohot tekevät yhteistyötä. Käytännössä tämä tarkoittaa tiedonjakoa esimerkiksi sikatilojen tautisuojausmenetelmistä ja metsästäjien osalta tietoa villisikojen ruokintapaikkojen sijainnista, ruokintapaikkojen kohdentamisesta mahdollisimman kauas toiminnassa olevista sikatiloista tai tietoa villisikojen käyttämistä kulkureiteistä.

Villisika maatalousvahinkojen aiheuttajana

Villisikapoliittisessa keskustelussa on syytä muistaa, että Euroopassa maanomistajien ja metsästäjien väliset ristiriidat eivät ole pääsääntöisesti johtuneet lajiin liittyvistä tautiriskeistä. Villisian maataloudelle ja paikoitellen myös metsätaloudelle aiheuttamia vahinkoja ei voida väheksyä.

Maanviljelyn harjoittaminen siten, että luonnonvaraisten eläinten vahinkoja ei tapahtuisi lainkaan, on äärimmäisen vaikeaa – ellei mahdotonta. Vahinkojen täydellisen välttämisen ei ole mahdollista, mutta mahdollista ei ole myöskään, että viljelijän tulisi kestää merkittäviä määriä vahinkoja harjoittamalleen taloudelle.

Villisian aiheuttamat vahingot ovat luonteeltaan hyvin erilaisia kuin ne, joihin on suomalaisessa ympäristössä esimerkiksi hirvieläinten kohdalla totuttu. Hirvieläinkantojen säätely on lisäksi Suomessa huipuluokkaa. Esimerkiksi hirvikannan kokoa seurataan riittävällä tarkkuudella ja kanta pystytään nykyisillä metsästysresursseilla pitämään linjausten mukaisella tasolla. ■■■

Villisikakannan seurantatiedon tuottaminen on metsästäjien tehtävä. Pitkällä aikavälillä sen eteen nähtävä vaiva koituu kaikkien osapuolten eduksi – myös villisian.

■ ■ ■ Villisikakannan hallinnan ja metsästyksen haasteellisuus tuovat uuteen yhtälöön lisää muuttajia. Villisika ei Suomessa kuulu korvausjärjestelmän piiriin toisin kuin monissa muissa Euroopan maissa, joissa erilaisia kompensatioita maksetaan viljelyksille aiheutuneista villisikahingoista.

Kannanhoidon alueellinen yhteistyö

Villisian kannanhallinnassa korostuvat riittävän laajalla maantieteellisellä alueella toteutettava yhteistyö metsästäjien ja maanomistajien, myös tuottajien, välillä. Alueellisessa päätöksenteossa on tärkeää ottaa erityisesti huomioon tuottajatahojen toiveet ja näkökulmat.

Suomessa olosuhteet maatalouden ja metsästyksellisten suhteen vaihtelevat maakunnittain paljon. Tämän vuoksi on tärkeää, että villisian kannanhallinnassa otetaan paikalliset olosuhteet huomioon. Tästä syystä mahdollisia valtakunnan tason linjauksia on voitava soveltaa vallitsevien olosuhteiden mukaan. Esimerkiksi houkuttelu- ja käyttöönkäytön ja tärkeimpien maatalouden käyttömuotojen suhteen maassamme on paljon erilaisia toimintamalleja.

Villisikakannan hallinta edellyttää riittävän tarkkaa tietoa kannan koosta ja levinneisyydestä. Yhteistyö tuottajien ja metsästäjien välillä on tärkeää, mutta seuranta-tiedon tuottaminen on metsästäjien tehtävä. Ilman tarkkaa riistatietoa ei kestävä metsästyksen periaatteita voida toteuttaa, mutta villisikakannan hallinnan kannalta seuranta-tieto sekä valtakunnan että paikallisu- eiden laajuudella on välttämätöntä. Pitkällä aikavälillä seurannan toteuttamiseen käytettävät ponnistukset koituvat kaikkien osapuolten eduksi — myös villisian.

Valtakunnallisesti tärkeä kannanseurannan menetelmä on saalisilmoituksen tekeminen. Saaliiksi saatujen villisikojen pyyntipaikka-, sukupuoli- ja ikätiedot ovat arvokkaita villisikakannan tilan arvioinnissa. Paikallistasolla aktiivinen riistakame- roiden käyttö houkuttelu- ja käyttö- yhteydessä antaa kattavan kuvan alueen villisikakannasta. Paikallisen tiedon tarkkuuden lisäämiseksi on tärkeää, että metsästyseurat toimivat yhteistyössä naapuriseuro- jensa kanssa. Ilman riittävän laajaa yhteistyötä villisian paikalliselta kannanarvioinnilta putoaa pohja. ●

■ *Vaikka villisika onkin metsästäjille houkutteleva ja vaati- va metsästyskohde, meidän on otettava huomioon sen mahdollisesti aiheuttamat moninaiset haittavaikutukset. Metsästystä tulee näin ollen suorittaa ruokintapaikoilla hallitusti ja voimakkaalla kädellä. Kannan koon ja levit- täytymisen seurannassa metsästäjät ovat avainasemassa ja meidän tuleekin tätä tietoa tuottaa. Suoritetuista kaadoista olisi hyvä antaa Suomen riistakeskukselle ilmoitus. Kan- nanhallinnassa onnistuminen edellyttää tiivistä yhteistyötä toisten metsästyseuro- jen sekä maanomistajien kanssa.*

Tapio Meriluoto,
toiminnanjohtaja,
Suomen Metsästäjäliiton Suur-Savon piiri ry

■ *Arvostan isänmaatani, mutta riista-asioissa olemme kehitysmaa. "Suomi suuri Riistamaa" sanonnan sijasta "Suomi suuri Riistatyrhiö" käy paremmin, kun vertaamme Ruotsin moninkertaisiin riistamääriin. Ministeriömme kes- kittyy petoihin — hyötyriistasta vain metsästäjä on huolis- saan. Ruotsin eduskunta myönsi villisialle "kotipaikkaoikeudet" vuonna 1988. Villisika on heillä arvostettu riistalaji, joka on tuonut uudenlaisia jahtimuotoja — ja vihdoinkin riistalihaa kuluttajille.*

Tiina Eklund,
edunvalvontatyöryhmän puheenjohtaja,
Suomen Metsästäjäliiton Uudenmaan piirin hallitus

■ *Suurin ajankohtainen huoli liittyy villisian merkitykseen tarttuvien tautien levittäjänä. Tuotantotilojen suojaus ei ole perusratkaisu uhkakuvaan. Tässä poikkeustilanteessa villisikakanta tulisi vähintäänkin puolittaa Etelä- ja Kaak- kois-Suomessa. Esimerkiksi valon käyttö apuvälineenä ja loukkupynti tulisi sallia. Hyvin toimittaessa tavoiteasetan- ta tapahtuu paikallisesti metsästäjien ja maanomistajien yhteistyönä ja kantojen kehitystä ja vai- kutuksia ympäristöön seurataan säännöl- lisesti. Kysymys on myös siitä, onko meillä suomalaisilla ruokapöydässämme myös jatkossa kotimaista possun lihaa.*

Timo Leskinen,
Etelä-Savon alueellisen riistanneuvoston maanomistajajäsen,
MTK metsälinja

■ *Villisikakanta pienimuotoisena populaationa voidaan hyväksyä, mutta näinhän ei tule käymään, vaan kanta kasvaa 200 % kahdessa vuodessa. Tämä on todettu alu- eilla, joissa villisikakanta on päässyt kasvamaan räjä- dysmäisesti. Haitoista pahin on sian luontainen kasvus- tojen tonkiminen ja myllääminen. Myös Suomen puhdas sianlihantuotanto joutuu vaikeuksiin sikaruton leviämisen myötä. Villisian tuhot jäivät kaikki viljelijän tappioksi, koska niitä ei muista varoista korvata tällä hetkellä.*

Seppo Lepola,
Uudenmaan alueellisen riistanneuvoston maanomistajajäsen

MIKÄ ON SUOMEN RIISTAKESKUS?

■ ■ ■ Suomen riistakeskus edistää kestävästä riistataloutta, tukee riistanhoitoyhdistysten toimintaa ja huolehtii riistapolitiikan toimeenpanosta sekä vastaa sille säädetyistä julkisista hallintotehtävistä.

Suomen riistakeskus on vuonna 2011 perustettu itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, joka toimii maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla ja tulosohjauksessa. Suomen riistakeskus on keskeinen osa julkista riistakonsernia.

Suomen riistakeskuksella on 15 aluetoimistoa sekä keskustuomisto. Ylintä päätösvaltaa käyttää hallitus. Suomen riistakeskuksen toteuttamaa riistapolitiikkaa tukevat valtakunnallinen riistanneuvosto ja alueelliset riistanneuvostot sekä paikalliset riistanhoitoyhdistykset.

Riistahallinto on asettanut itselleen yhteiskunnalliset vaikutustavoitteet, joiden uusin lisäys on Riistatalous luo hyvinvointia.

Miltä riistahallinnon tulevaisuus näyttää?

■ Suomen riistakeskus laati vuosittain strategisen suunnitelman, jossa hahmotetaan muun muassa riistahallinnon toimintaympäristön muutostrendejä.

- Hallinnon tehtäviä on priorisoitava ja tehokkuutta on lisättävä, jotta vaikuttavuustavoitteet saadaan hoidettua niukkenevin resurssein.
- Riistahallintolain uudistus avasi sidosryhmille vaikutusmahdollisuuksia riistapolitiikan valmisteluun. Kuitenkin yhä osallistavampia vaikutusmahdollisuuksia kaivataan.
- Metsästäjämäärän ei arvioida vielä kääntyvän laskuun, mutta ikärakenteen muutoksen aiheuttamaan poistumaan on varauduttava. Määrän ohella on tarpeen kiinnittää huomiota myös harrastuksen intensiteettiin: nyt 45 prosenttia riistanhoitomaksun maksajista on passiivisia.
- Yhä suurempi osa metsästäjistä asuu taajamissa. Riistahallinnon ja metsästyseurojen toiminnan kannalta tämä merkitsee vapaaehtoisien toimijajoukon harvenemista.
- Mielipidemittausten mukaan suomalaisten suhtautuminen metsästyksen on muuttunut positiivisemmaksi. Kriittisyys pohjautuu nykyisin yhä useammin eettisiin eläinsuojelukysymyksiin kuin lajien ja eläinkantojen suojeluun sinänsä.
- Suurpetopoliittika ja sen toimeenpano on voimakkaan keskustelun ja muutospaineiden alla. Kritiikki ja konfliktit heijastuvat myös muuhun riistapolitiikkaan.
- Globaalien trendien ja EU-luonnonsuojeluvoimien vaikutus kansalliseen riistatalouteen lisääntyy, mikä lisää keskeisten riistaeläinlajien sekä niiden elinympäristöjen koskevien monitavoitteisten hoitosuunnitelmien painoarvoa.
- Luonnon monimuotoisuutta turvaava toiminta on myötätulessa. Riistatalouden ekosysteemipalvelut tarjoavat mahdollisuuksia lieventää luonnonsuojelun ja metsästyksen vastakkainasettelua.
- Riistataloudella on runsaasti mahdollisuuksia sekä aineellisen että aineettoman hyvinvoinnin tuottajana. Suotuisa mielipidekehitys yhdessä lähi- ja villiruuan arvostuksen kasvun myötä luovat pohjaa riistataloussidonnaisten elinkeinojen ja metsästyspalveluiden kehittämiseksi.

Riistapolitiikan kaksi toimintalinjaa

- Suomen riistakeskus, Sompiontie 1,
00730 HELSINKI, 029 431 2001,
asiakaspalvelu@riista.fi www.riista.fi
- Etelä-Häme, Lukiokatu 14,
13100 HÄMEENLINNA, *etela-hame@riista.fi*
- Etelä-Savo, PL 14, (Virastotie 3 as 2),
51901 JUVA, *etela-savo@riista.fi*
- Kaakkois-Suomi, Pikkuymyräkatu 3 A,
49400 HAMINA, *kaakkois-suomi@riista.fi*
- Kainuu, Syväyksenkatu 1 B 27,
89600 SUOMUSSALMI, *kainuu@riista.fi*
- Keski-Suomi, Kauppakatu 19 A 7,
40100 JYVÄSKYLÄ, *keski-suomi@riista.fi*
- Lappi, Vanamokatu 3 D,
96500 ROVANIEMI, *lappi@riista.fi*
- Oulu, PL 35 (Ratatie 41),
91501 MUHOS, *oulu@riista.fi*
- Pohjanmaa, Vapaudentie 32-34 B 22,
60100 SEINÄJOKI, *pohjanmaa@riista.fi*
- Pohjois-Häme, Labkotie 2,
36240 KANGASALA, *pohjois-hame@riista.fi*
- Pohjois-Karjala, Teollisuuskatu 15,
80100 JOENSUU, *pohjois-karjala@riista.fi*
- Pohjois-Savo, Kiekkotie 4,
70200 KUOPIO, *pohjois-savo@riista.fi*
- Rannikko-Pohjanmaa, PL 16, (Långgatan 4),
66531 KOIVULAHTI, *rannikko-pohjanmaa@riista.fi*
- Satakunta, Porintie 9 B 6,
29250 NAKKILA, *satakunta@riista.fi*
- Uusimaa, Sompiontie 1,
00730 HELSINKI, *uusimaa@riista.fi*
- Varsinais-Suomi, Hadvalantie 8 7B,
21500 PIIKKIÖ, *varsinais-suomi@riista.fi*